

Nr 461.

Av fru **Boman**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 76, angående anslag till bidrag för anläggande av gemensamma tvättinrättningar på landsbygden.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 76 till årets riksdag föreslås att ett reservationsanslag av 150 000 kronor anvisas till bidrag för anläggande av gemensamma tvättinrättningar på landsbygden. Enligt departementschefens anförande till statsrådsprotokollet har 1941 års befolkningsutredning för avsikt att framlägga förslag, som sammanhånga med denna anslagsfråga, men det är ovisst, huruvida dessa förslag framkomma i så god tid, att de i form av proposition kunna föreläggas årets riksdag. I anledning därav föreslår departementschefen, att medel för detta ändamål för nästa budgetår beräknas efter samma grunder som för närvarande. Av de föreslagna 150 000 kronorna må efter Kungl. Maj:ts medgivande ett belopp av högst 10 000 kronor tagas i anspråk för bestridande av med denna verksamhet förenade administrationskostnader, varför endast 140 000 kronor kunna disponeras till uppförande av tvättstugor.

I egnahemsstyrelsens petita framhålles, att då de tidigare beviljade anslagen disponerats till hela sina belopp samt erfarenheterna visa på en fortsatt tendens till starkt ökad efterfrågan på bidrag, skulle styrelsen närmast vara benägen att föreslå ett högre belopp än det nuvarande. Likväl avstår styrelsen härifrån på grund av befolkningsutredningens väntade betänkande i frågan.

Att det föreslagna beloppet endast förmår täcka en liten del av det verkliga behovet är ett faktum, som varje i dessa frågor något insatt person känner till. Inom vissa landsändar är behovet skriande. Snar och tillräcklig hjälp är där nödvändig. Detta gäller särskilt Norrbotten, som på grund av omständigheterna där är särskilt vanlottat i dessa avseenden. Som husmor i ett norrbottniskt småbrukarhem känner jag väl till de svåra förhållanden, under vilka mina kvinnliga kollegor måste arbeta. Jag kan exempelvis nämna, att i min hemkommun, Råneå, var det förra året uppe ett förslag om anläggande av en liten andelstvättstuga för ca 300 hushåll. Enligt de uppgjorda ritningarna och kostnadsberäkningarna skulle det för detta ändamål behövas ungefär 65 000 kronor. Kommunen hade ej råd att bidra med mera än 10 000 kronor och ett lika stort belopp hade ställts i utsikt såsom statsbidrag. Det återstod sålunda att skaffa fram 45 000 kronor. I bygden var intresset mycket stort för saken, det förekom t. o. m. teckningar av personer på omkring tre mils avstånd från den

planerade tvättstugan. Det visade sig emellertid, att erforderligt belopp icke kunde anskaffas på denna väg, och därmed fick hela saken förfalla. Bygden var, liksom nästan överallt i Norrbotten, alltför fattig för att man skulle kunna få fram tillräckligt med pengar. Sätta sig i skuld för hela återstående beloppet varken kunde eller vågade man göra heller. Varför blev nu utgången denna? Jo, det berodde naturligtvis på att man ej kunde erhålla tillräckligt stort statligt och kommunalt bidrag.

Detta var bara ett litet exempel på hur det kan gå. Jag skulle tro, att detta är ganska typiskt för hur det går och kan gå också i övriga delar av landet med fattiga bygder. Enligt en nyligen färdigställd undersökning, som gjorts av länsblockmyndigheten i Hallands län, hade endast 5 % av länets innevånare tillgång till gemensam tvättinrättning. Det fanns bara en enda gemensam tvättstuga i hela länet.

I Norrland och särskilt Norrbotten torde svårigheterna i detta avseende vara störst. Där är folket fattigast. Födelseåtalet är där högst i hela landet. Sju eller åtta månader om året måste kvinnorna ensamma sköta både barnen, djuren och jorden, då männen under denna tid måste söka sin och familjens bärgning i skogen med huggning eller flottning. De små gårdarna kunna nämligen i regel ej föda en hel familj, utan det fordras arbete vid sidan om. Under vintrarna, som ju är den längsta tiden på året där uppe, brukar tvätten utföras i ladugården, eftersom detta är den varmaste platsen; sköljningen försiggår därefter i regel vid vakar i något närbeläget vattendrag, dit tvätten sålunda måste bäras. Det är likväl lättare att bära tvätten till vattnet än tvärtom. Visserligen är det ju förbjudet genom producentföreningarna att tvätta kläder och dylikt i ladugården, men nöden har ingen lag, allra minst där uppe, det är trots allt det mest praktiska stället, även om det därigenom måste bliva ohygieniskt. Man kan ju tvätta i köken, och det förekommer ju också på sina ställen, men det är dock sämre, för de varma ångorna från tvätten förstöra alltför mycket inomhus i bostäderna. Det byggs ju i stor utsträckning bl. a. praktiska och ordentliga kök med hjälp av statliga bostadsförbättringsbidrag, men det är ju självklart, att innehavaren därefter ej vill få sitt fina kök förstört genom att tvätta där. Det vore ju i så fall att med ena handen riva ner vad den andra byggt upp.

Att det är hälsovådligt att först tvätta i de varma ångorna i ladugården och sedan bära tvätten i den ofta stränga kylan ner till någon isig vak och skölja där måste stå klart för var och en. Följderna därav ha också visat sig i en stark frekvens av reumatiska fall m. m. där uppe. Hälsan är det viktigaste för kvinnorna i dessa små förhållanden, och det är därför desto mera viktigt, att denna icke utsättes för sådana risker, som denna tvättprocedur faktiskt medför.

På grund härav måste det också stå klart för var och en, som är något insatt i förhållandena, att man måste taga krafttag för att i detta avseende hjälpa

landsbygdens hustrur till drägligare arbetsförhållanden och därmed också medverka till att förhindra flykten från landsbygden till städerna. Att folk flyttar till städerna beror ju just på att möjligheterna där göra arbetet så mycket lättare och mindre tungt.

Därför måste snar och tillräcklig hjälp sättas in. Visserligen ha ju både egnahemsstyrelsen och departementschefen velat ställa sig avvaktande i anledning av befolkningsutredningens väntade betänkande, men jag anser likväl frågan av sådan vikt, att detta förhållande icke får hindra en snabb lösning. Man får här ej ens riskera, att kon skall dö medan gräset växer. Jag föreslår därför, att det föreslagna beloppet höjes till 500 000 kronor. Visserligen är jag fullt medveten om, att icke detta belopp räcker till för hela uppgiftens lösning, men man kommer likväl därmed en god bit på väg tills vidare. Det nuvarande och föreslagna anslaget räcker ju icke alls till. Enligt uppgift från egnahemsstyrelsen brukar för närvarande statsbidrag utgå med högst 15—20 % av anskaffningskostnaderna för tvättinrättningarna. Med det av mig föreslagna beloppet skulle denna gräns kunna höjas ganska avsevärt och hjälpa just i de fall, där det största behovet föreligger. Därför återstår ännu en sak. Enligt 3 § i Kungl. Maj:ts kungörelse den 22 december 1939 om statsbidrag till gemensamma tvättinrättningar på landsbygden kan dylikt utgå med 25 % av kostnaderna eller, om särskilda skäl föranleda därtill, med högst 40 %. För att hjälp verkligen skall kunna sättas in där den mest behövs, bör sålunda denna gräns höjas från 25 till 35 resp. från 40 till 60 %.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 76 måtte

dels besluta om höjning av anslaget till Bidrag för anläggande av gemensamma tvättinrättningar på landsbygden från föreslagna 150 000 till 500 000 kronor,

dels ock i samband därmed i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla, att gränserna för statsbidrag till dylika anläggningar måtte höjas från nuvarande 25 resp. 40 procent till 35 resp. 60 procent av kostnaderna.

Stockholm den 27 februari 1945.

Märta Boman.